

curriculum at the University of Edinburgh. Such methods as analysis, synthesis, systematization and generalization have been used. The author has characterized structural-organizational and content components of MA (Hons) Linguistics (full-time) at the University of Edinburgh. It has been found out that Scottish degrees differ from those elsewhere in UK.

The author has outlined the following advantages of Scottish degrees: flexibility in courses choice, stipulating for students' academic maturity; their academic mobility development; accumulation of core professional experience. It has been stated that during Year 1 students are introduced to foundations of linguistic theory, study regional and social variation of world languages, in particular English, as well as communication methods. During Year 2 students develop their knowledge of linguistic theory, research methodology, structure of oral and written English and other languages, the evolution of language and patterns of linguistic changes. Year 3 and 4 are based primarily on specialized courses (Linguistics Core: structure and Linguistics Core: others). In Year 3 students taking a Modern Language and Linguistics or English Language go abroad as an obligatory part of their degree programme. In Year 4 students have to write a dissertation (7000–10000 words) in language sciences. The author has also characterized strategies of teaching and learning applied during educational process at the University of Edinburgh. Most of courses are taught through lectures, tutorials, practicals or small-group project work.

The University is keen to develop innovative approaches to teaching and learning, e.g. e-learning techniques, peer-assisted learning, clicker technology etc. Educational process of MA (Hons) Linguistics is based predominantly on independent student work (75 %). Based on the study results the author has systematized British experience of Masters of Arts' in Linguistics professional training and has emphasized the expediency of its positive aspects implementation into professional training of linguists at the national universities. Prospects for further researches are seen in the analysis of Linguistics curricula at leading European universities.

Key words: *professional training, linguist, linguistics, curriculum, Master of Arts, Great Britain, University of Edinburgh.*

УДК [371.134:811(07)(438)

Інна Нестеренко

Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

ЗМІСТ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У статті охарактеризовано зміни й перетворення у вищій педагогічній освіті в контексті формування європейського освітнього простору. Завдяки аналізу, синтезу, порівнянню та узагальненню висвітлено концептуальні засади, а також проаналізовано зміст психолого-педагогічної підготовки вчителів іноземних мов у Польщі в контексті європейських інтеграційних процесів. Надано визначення поняття «психолого-педагогічна підготовка», а також запропоновано модель вивчення психолого-педагогічних дисциплін на основі польського досвіду. Визначено, що психолого-педагогічна підготовка вчителів у Республіці Польща ґрунтується на засадах модернізованого освітнього стандарту педагогічної освіти від 17 січня 2012 року.

Ключові слова: *професійна підготовка, стандарт педагогічної освіти, модернізація, стандартизація, європейська інтеграція, зміст психолого-педагогічної підготовки, вища педагогічна освіта, Польща.*

Постановка проблеми. Приєднання Польщі до Болонського процесу, світова інтеграція та глобалізація стали результатом для оновлення вітчизняної системи освіти. Сучасний європейський ринок праці потребує зрозумілих на міжнародному рівні кваліфікацій, що є можливим завдяки порівнянню дипломів та структурних перетворень за узгодженою системою критеріїв, а також модернізації змісту вищої освіти всієї Європи.

Доба значних перетворень кінця 90-х років ХХ ст. – початку ХХІ ст. пов'язана з нагальною потребою в підготовці компетентних учителів, необхідністю розв'язати актуальні проблеми вдосконалення й підвищення якості фахової підготовки педагогічних кадрів, підвищенням їхніх кваліфікацій. Високі вимоги, поставлені перед учителем, є прямим відображенням сутності його діяльності як інтегральної і соціально значущої в суспільстві. Оскільки вчитель виступає свідомим суб'єктом педагогічного процесу й активним діячем соціального та наукового прогресу, особливої значущості набуває процес розробки концептуальних засад професійної підготовки сучасного вчителя, одним із складових якої є психолого-педагогічний цикл, уведений у плани підготовки фахівців із вищою освітою відповідно до положень Державної національної програми «Освіта» («Україна ХХІ століття»).

Аналіз актуальних досліджень. Важливого значення для розв'язання різних аспектів проблем професійної підготовки вчителів мають праці таких польських науковців, як: Ч. Банах, К. Денек, З. Квечінська, Т. Левовицький, Й. Шемпрух, Р. Шульц, М. Теслюк, Р. Квашніца, М. Шиманський, М. Кішчак, Я. Пелаховський, М. Пом'яновська, М. Селатицький, Е. Толвінська.

Питання, пов'язані з освітніми стандартами підготовки вчителів розглядають такі польські вчені, як А. Вілкомірська, С. Квятковський, З. Ледуховський, Я. Павліковський, М. Роцький, С. Мацьол, М. Сусло, М. Табашевська.

Важливими є напрацювання таких українських учених, як А. Василюк (професійно-педагогічна підготовка вчителів у Польщі періоду 1989–1997 рр.), С. Деркач (професійна підготовка вчителів англійської мови в Польщі). Цінними є дисертаційні роботи, тематика яких пов'язана з проблемами освіти в Польщі, зокрема: професійною підготовкою фахівців (С. Когут, Л. Смірнова, Є. Нероба); розвитком педагогічної освіти (Г. Ніколаї, В. Майборода); тенденціями модернізації вищої освіти (І. Шемпрух, Л. Гриневич).

Ми ставили за **мету** висвітлити концептуальні засади змісту психолого-педагогічної підготовки вчителів іноземних мов у Польщі в контексті європейських інтеграційних процесів.

Для досягнення поставленої мети ми використовували такі **методи дослідження**: загальнонаукові – аналіз, синтез, порівняння та узагальнення, що стало важливим при вивченні праць українських та зарубіжних науковців, офіційних і нормативних документів; компонентно-структурний, системно-

структурний, системно-функціональний, що дали змогу визначити особливості психолого-педагогічної підготовки вчителів у Польщі.

Виклад основного матеріалу. У контексті європейських реформ, педагогічна підготовка в Польщі відійшла від технологічного характеру й набула ознак моделі функціональної та професійної майстерності, у якій підготовка майбутнього вчителя іноземних мов визначається як мистецтво, що характеризується креативністю, рефлексією над практикою.

Для педагогів найважливішим є формування й розвиток особистості вихованця і підготовка його до майбутнього життя, до змін. Випускники шкіл та університетів повинні трактувати Європейську спільноту не лише як інституційний, економічний чи політичний простір, а як людську спільноту, із щораз міцнішими взаємозв'язками, яка буде інтегроване суспільство [1, 71]. Згідно з документами Європейської спільноти, Європейський простір вищої освіти має слугувати збагаченню змісту освіти такими елементами знань, які зумовлюють розвиток автентичної європейської свідомості. Саме тому оновлення й наповнення професійної підготовки вчителів іноземних мов новим змістом, формами, засобами і способами оцінювання є одним із головних завдань освітянської сфери.

Як показує вивчення польського досвіду щодо професійної підготовки вчителів іноземних мов, у цій країні наявне функціонування єдиного стандарту такої підготовки з 2004 р. [6]. Оскільки стандарт 2004 року не повністю відповідав європейським вимогам щодо сприяння лінгвістичній різноманітності та заохочення людей до вивчення іноземних мов, удосконалення якості вивчення й навчання іноземних мов (від чого залежить рівень набуття громадянами здатності спілкуватися іноземними мовами) Міністерством науки і вищої освіти прийнято рішення про його оновлення. Варто зауважити, що таким змінам також сприяли розвиток співпраці та конвергенція (лат. *convergentio*, від *convergo* – сходжусь, наближаюсь – уподібнення елементів мови або різних мов) у галузі підготовки вчителів іноземних мов [3].

У результаті вищезазначеного, 17 січня 2012 року міністерством розроблено новий стандарт, який містив вимоги до змісту педагогічної освіти в Польщі, який і сьогодні визначає зміст підготовки польського вчителя іноземних мов [4]. Відповідно до стандарту, підготовка передбачає п'ятимодульну модель організації навчального процесу, яка відповідає специфіці функціонування професійних знань і умінь у роботі в початковій, основній і старшій школі. Реалізація такого модульного навчання залежить від того, який освітньо-кваліфікаційний рівень здобуває студент. Варто відзначити, що серед п'яти необхідних модулів, *другий модуль передбачає* психолого-педагогічну підготовку, яка залежить від освітнього етапу (дитячий садок і початкова школа, середня школа, гімназія), а також отримання відповідних навичок роботи з дітьми, які потребують особливих потреб (інваліди або хронічно хворі діти).

Психолого-педагогічну підготовку студентів, загалом, можна визначити як процес становлення психолого-педагогічної компетентності майбутнього фахівця у плані доповнення і збагачення фахової діяльності психолого-педагогічними аспектами. У процесі психолого-педагогічної підготовки має не тільки забезпечуватись інтенсивний розвиток професійно значущих особистісних властивостей майбутніх фахівців, а й закладатись основи їх ефективного професійного вдосконалення [2].

Згідно зі стандартом, зміст психолого-педагогічної підготовки вчителя іноземних мов передбачає:

- *загальну психолого-педагогічну підготовку* – оволодіння базовими знаннями й навичками з психології та педагогіки (з елементами спеціальної педагогіки). Основними темами, що вивчаються на даному етапі навчання, є: основне поняття психології, фізичний та психічний розвиток, теорія і структура особистості, психологічні концепції людської поведінки, розвиток і виховання, школа як виховний освітній заклад, професія вчителя, культура мови, пізнання учнів, поняття норми та патології, профілактична діяльність у школах;

- *психолого-педагогічну підготовку на певному етапі або етапах навчання* – передбачає детальне вивчення психології та педагогіки. Така підготовка на дошкільному і на I етапах, куди входять I–III класи початкової школи, передбачає опрацювання таких тем: характеристика розвитку дитини, роль веселощів у розвитку дитини, дошкільна освіта, етапи людської адаптації, виховна робота в закладах опіки, дисгармонія й порушення дитячого розвитку, школа зрілості, безпека життєдіяльності дитини, співпраця учня та учителя. Психолого-педагогічна підготовка на II етапі (IV–VI класи середньої школи) містить такі теми: характеристика розвитку дитини, форми активності дитини, виховна робота в закладах опіки, дисгармонія й порушення розвитку в дітей, безпека дитини, співпраця дитини і вчителя. Психолого-педагогічна підготовка на III і IV етапах (гімназії, післягімназійні та професійні школи) передбачає вивчення таких тем: характеристика учнівського розвитку в підлітковому і юнацькому віці, форми активності молоді, суспільні контакти, освітньо-професійні орієнтації, виховна робота в опікунських закладах, дисфункція в підлітковому віці, безпека життєдіяльності, співпраця учня та вчителя.

- *практику, пов'язану з отриманням досвіду з опікунської та виховної роботи з учнями*, а також умінням виявляти та діагностувати індивідуальні потреби учнів. Тут варто відмітити, що під час проходження практики студент здобуває досвід та отримує професійні кваліфікації при ознайомленні з роботою в дошкільних закладах, школах, гімназіях. Зокрема, знайомиться зі способом організації роботи, співробітниками, учасниками педагогічного процесу, а також веденням документації за допомогою спостереження, взаємодії з вихователями, роботи в ролі вчителя-наставника, аналізі та інтерпретації спостережуваних педагогічних ситуацій (див. табл. 1).

**Поділ погодинного навантаження та кредитів ECTS, передбачений для
опрацювання другого модуля при підготовці вчителів за освітньо-
кваліфікаційними рівнями «бакалавр» та «магістр» [5]**

	Компонент модуля	Назва предмета	ОКР «бакалавр»		Разом		ОКР «магістр»		Разом		
			Год	ECTS	Год	ECTS	Год	ECTS	Год	ECTS	
Модуль 2	1	Загальна психолого-педагогічна підготовка	Психологія	45	2	90					
			Педагогіка	45	2						
	2	Психолого-педагогічна підготовка на даному освітньому етапі (етапах)	Психологія освітніх етапів	30	2	60	10	30	2	60	
			Педагогіка освітніх етапів	30	2			30	2		
	3	Практика	Загально-педагогічна практика	(30)	2	(30)		(30)	2	(30)	

У межах п'ятого модуля здійснюється підготовка у сфері спеціальної педагогіки, що передбачає отримання таких спеціальностей:

1. Освіта та реабілітація людей із обмеженими розумовими можливостями.
2. Тифлопедагогіка (від грец. τυφλός – сліпий і педагогіка) – галузь педагогіки, що вивчає процеси навчання й виховання сліпих і слабозорих дітей та підготовки їх до трудової діяльності.
3. Сурдопедагогіка.
4. Лікувальна педагогіка.
5. Реабілітація та соціальна терапія.

Психолого-педагогічна підготовка передбачає отримання знань та вмінь із психології (психологія розвитку, клінічна психологія та психопатологія), а також спеціальної педагогіки. Спеціальна дидактика включає підготовку у сфері методики навчання на елементарному рівні для різних типів інвалідності та соціальної дезадаптації. Метою практики є отримання досвіду роботи в опікунських, освітніх і терапевтичних закладах для дітей та молоді з обмеженими можливостями й соціальною дезадаптацією, а також використання набутих психолого-педагогічних знань та вмінь на практиці. Практика здійснюється паралельно з виконанням 2 компонента даного модуля. Місце проходження практики

залежить від обраної спеціальності: в дитячому садку, школі або спеціальному підрозділі (під керівництвом вчителя чи шкільного психолога, класного керівника, вчителя педагога), в освітніх або терапевтичних закладах, де проводяться різні заходи для дітей та молоді з обмеженими можливостями або соціально дезадаптованих.

Загальний зміст навчання передбачає психолого-педагогічну спеціальну підготовку, а саме: вивчення елементів лікувальної психології та психопатології, основних проблем спеціальної педагогіки, проблем ставлення суспільства до людей із обмеженими можливостями та соціальною дезадаптацією, основ законодавства, субдисциплін спеціальної педагогіки, ситуацій у сім'ї дитини-інваліда, психопедагогічної діагностики, принципів і методів освітнього, реабілітаційного та соціально-терапевтичного виховання.

Зауважимо, що проаналізувавши низку навчальних закладів, що здійснюють підготовку вчителів у Польщі (від вчительських колегій до вищих педагогічних шкіл та університетів), ми дійшли висновку, що, починаючи з 2013 року, всі навчальні заклади працюють за новими стандартами для педагогічної освіти, про що свідчить аналіз навчальних планів та програм.

Висновок. Отже, з вищезазначеного можна зробити висновок, що зміни та модифікації у змісті підготовки вчителів іноземних мов у Польщі спричинені входженням країни у європейський освітній простір. Аналіз нормативних документів, а саме стандартів педагогічної освіти, дав змогу визначити концептуальні засади, а також зміст психолого-педагогічної підготовки польських учителів іноземних мов у контексті європейських інтеграційних процесів. Згідно з новими вимогами, основною моделлю організації навчального процесу при підготовці є п'ятимодульна, у якій другий модуль стосується психолого-педагогічної підготовки, що здійснюється з урахуванням різних освітніх етапів. До основних компонентів змісту психолого-педагогічної підготовки вчителя іноземних мов належать: загальна психолого-педагогічна підготовка (оволодіння базовими знаннями й навичками з психології та педагогіки (з елементами спеціальної педагогіки)), психолого-педагогічна підготовка на відповідному етапі або етапах навчання (пов'язана з детальним вивченням психології та педагогіки), а також педагогічна практика (передбачає отримання досвіду з опікунської та виховної роботи з учнями, а також умінням виявляти й характеризувати індивідуальні потреби учнів).

У перспективі вважаємо за доцільне дослідити та обґрунтувати зміст загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Республіці Польща й розробити методичні рекомендації з її практичного використання у вищих навчальних закладах України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авшенюк Н. М. Стандартизація професійної підготовки вчителів у Англії й Уельсі (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Н. М. Авшенюк. – К., 2005. – 21 с.
2. Артюшина М. В. Інноваційний підхід у викладанні психолого-педагогічних дисциплін у вищих закладах освіти України / М. В. Артюшина // Вісник НТУУ«КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка : збірник наукових праць. – 2009. – № 3 (27). – Ч. 2. – С. 70–75.
3. Lewowicki T. Kształcenie nauczycieli – typowe koncepcje – realizowane modele przewidywane przemiany / T. Lewowicki // Ratuś B. (red.) Kształcenie i doszkadzanie nauczycieli. (Teraźniejszość i przyszłość). – Zielona Gora : WSP, 1994. – S. 7–21.
4. Mielnik S. Szumilas o standardach w kształceniu nauczycieli [Electronic resource] / S. Mielnik. – URL : <http://www.rp.pl/artukul/15,925492-Szumilas--bardziej-praktyczne-ksztalcenie-nauczycieli.html>.
5. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciel // Dziennik Ustaw. – 2012. – № 131. – P. 22.
6. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli // Dziennik Ustaw. – 2004. – № 207. – Pozium 2110. – P. 145–148.

РЕЗЮМЕ

Нестеренко И. Содержание психолого-педагогической подготовки учителей иностранных языков в Республике Польша в контексте европейской интеграции.

В статье рассмотрена проблема профессиональной подготовки учителей в Республике Польша в условиях европейской интеграции. Охарактеризованы изменения и преобразования в высшем педагогическом образовании в контексте формирования европейского образовательного пространства. Благодаря анализу, синтезу, сравнению и обобщению освещены концептуальные основы, а также проанализировано содержание психолого-педагогической подготовки учителей иностранных языков в Польше в контексте европейских интеграционных процессов. Определено, что психолого-педагогическая подготовка учителей в Республике Польша основывается на принципах модернизированного образовательного стандарта педагогического образования, который был подписан 17 января 2012 года.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, образовательный стандарт, стандарт педагогического образования, модернизация, стандартизация, европейская интеграция, психолого-педагогическая подготовка, высшее педагогическое образование, Польша.

SUMMARY

Nesterenko I. The content of psychological and pedagogical foreign language teacher training in Poland in the context of European integration.

This article describes the changes and transformations in higher pedagogical education in the context of the European educational space. Due to analysis, synthesis, comparison and generalization the conceptual basis were showed and the content of psycho-pedagogical foreign language teacher training in Poland in the context of European integration processes was analyzed. The definition of “psycho-pedagogical training” was provided and the model study of psychological and pedagogical subjects based on the Polish experience was suggested.

It was determined that psychological and pedagogical teacher training in Poland is based on the principles of the modernized educational standard for teacher education that was signed in 17 January 2012. As Polish experience shows, there is the single standard for teacher training system of foreign languages in this country since 2004. As Standard 2004 did not fully meet the European requirements for promoting linguistic diversity, encouraging people to learn foreign languages and improving the quality of learning and teaching foreign languages (that determines the level of acquisition the ability to communicate in foreign languages) the Ministry of Science and Higher Education decided to renovate it. By analyzing the regulatory documents (current standard for teacher training – Standard 2012), it was found out that the teacher training content provides five modular model of the educational process that meets the specifics of the professional knowledge and skills operation for working in primary, basic and secondary schools.

Among five modules, the second module concerns psychological and pedagogical training, that is carried out with taking into account the different educational stages (kindergarten and elementary school, middle school, high school) and getting the skills for working with children with special needs (disabled or chronically ill children). According to the standard the content of psycho-pedagogical foreign language teacher training provides general psychological and pedagogical training – mastering the basic knowledge and skills in psychology and pedagogy (with elements of special education), psycho-pedagogical training at some stage or stages of education – a detailed study of psychology and pedagogy, pedagogical practice that is connected with the experience of tutelary and educational work with students.

Key words: *professional training, standard of teacher education, modernization, standardization, European integration, content of psycho-pedagogical training, higher pedagogical education, Poland.*